

dr Jerzy TELAK¹

Przyjęty/Accepted/Принят: 30.10.2013;
Zrecenzowany/Reviewed/Рецензирована: 05.11.2014;
Opublikowany/Published/Опубликована: 31.12.2014;

WYBRANE ASPEKTY WSPÓLPRACY WODNEGO OCHOTNICZEGO POGOTOWIA RATUNKOWEGO I PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM

**Selected Features of Co-operation Between the Voluntary Water Rescue Service
and State Fire Service in the Małopolskie Voivodship**

**Некоторые аспекты сотрудничества между Добровольной
водно-спасательной службой и Государственной пожарной службой
в Малопольском воеводстве (области)**

Abstrakt

Cel: Przedstawienie możliwości współpracy międzysektorowej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego. Bezpieczeństwo państwa jest stanem zmiennym, a rozwój cywilizacyjny nadaje mu interdyscyplinarny charakter. Wśród zagrożeń dla życia i zdrowia osób występują zagrożenia naturalne, np. wywołane przez powodzie. Poczucie bezpieczeństwa jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka. Bezpieczeństwo powszechne znajduje się w obszarze kompetencyjnym administracji publicznej. Za prowadzenie działań ratowniczych odpowiedzialne są podmioty wykonujące ratownictwo medyczne i Państwowa Straż Pożarna, a wspierają je mogą organizacje pozarządowe. Organizacje ratowników wodnych dysponują zasobami osobowymi posiadającymi kwalifikacje – wiedzę i umiejętności – do prowadzenia interwencji i akcji ratowniczych na obszarach wodnych. Misją WOPR jest działanie na rzecz zmniejszenia liczby osób tonących w polskich wodach. WOPR prowadził akcje ratownicze podczas zagrożeń powszechnych, katastrof naturalnych i awarii technicznych, w tym powodzi na wodach oraz organizował szkolenia służby ratowniczej. WOPR współpracował z Ministrem Obrony Narodowej, Komendantem Głównym Policji, Szefem Biura Ochrony Rządu, Komendantem Głównym Straży Granicznej, Szefem Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Porozumienie w sprawie określenia zasad współdziałania KSRG z WOPR w celu stworzenia warunków optymalnego wykorzystania możliwości technicznych i organizacyjnych dla skutecznego współdziałania i współpracy w zakresie realizacji zadań własnych oraz zapewnienia właściwych warunków bezpieczeństwa osób pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne były podstawą włączania jednostek organizacyjnych WOPR w system zarządzania kryzysowego. Grupy reagowania WOPR były przygotowane do dozorowania określonych sektorów, uwzględniając rodzaj i zakres zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego, do włączania się w działania ratownicze w stanie klęski żywiołowej. W województwie małopolskim WOPR i PSP współpracowały podczas działań przeciwpowodziowych, odbyło się wiele wspólnych szkoleń oraz ćwiczeń strażaków i ratowników wodnych.

Metody: Analiza opracowań, aktów prawnych i dokumentów, techniki wywiadu jawne i otwarte.

Wnioski:

1. Współpraca międzysektorowa w zakresie ratownictwa wodnego powinna być rozwijana.
2. Powinny być doskonalone techniki i unifikowany sprzęt ratownictwa wodnego.
3. Powinny być prowadzone wspólne ćwiczenia różnych podmiotów działających w ratownictwie wodnym.
4. Należy wykorzystywać wiedzę, umiejętności i doświadczenie instruktorów WOPR w szkoleniu strażaków – ratowników wodnych.
5. Należy prowadzić w różnych środowiskach działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa na wodach.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, krajowy system reagowania kryzysowego, WOPR, PSP

Typ artykułu: artykuł przeglądowy

¹ Szkoła Główna Służby Pożarniczej, ul. Słowackiego 52/54, 01-629 Warszawa, jerzytelak@poczta.onet.pl / The Main School of Fire Service, Warsaw, Poland;

Abstract

Aim: To identify areas of potential co-operation between organizations engaged with safety of the public.

Introduction: Public safety requirements are changing and as civilization develops such requirements take on an interdisciplinary character. Among the dangers to people's life and health one encounters natural hazards e.g. caused by flooding. The sense of security is one of human's primary needs. Public safety lies within the competency area of public administration. The Polish State Fire Service (PSP) and medical rescue teams are responsible for undertaking rescue activities. They may be supported by non-governmental institutions. Water rescue organisations have at their disposal qualified personnel with knowledge and skills necessary to undertake water rescue activities. The mission of the Water Rescue Voluntary Service (WOPR) is to reduce the number of victims who drown in Polish waters. WOPR has led rescue activities during periods of general alert, natural catastrophes and technical failures including floods, and organised the training of rescue services. The organisation has collaborated with the Polish Ministry of Defence, Police Service, Government Protection Department, Border Guard Service and the National Firefighting and Rescue System (KSRG). An agreement concerning co-operation between KSRG and WOPR focused on the creation of optimal conditions to exploit technical and administrative potential, to secure an effective discharge of individual responsibilities as well as ensure a safe environment for people participating in water sport and leisure activities. The outcome from this agreement culminated in the integration of WOPR crews into the crisis management system. WOPR reaction crews are engaged with overseeing dedicated sectors and, depending on type and magnitude of public hazard, join in rescue operations during environmental disasters. In the Małopolskie Voivodship WOPR and PSP personnel co-operated during flood operations and took part in numerous joint training courses and exercises for firefighters and water rescue personnel.

Method: An analysis of studies, legal acts and documents and public surveys.

Conclusions:

1. Interdisciplinary co-operation, within the scope of water rescue activities, should be developed.
2. Water rescue techniques should be perfected and equipment standardised.
3. Joint exercises should be organised and all personnel engaged in water rescue activities should participate.
4. The knowledge, skills and experience of WOPR instructors should be harnessed in the training of firefighters engaged in water rescue work.
5. It is appropriate to implement preventative water safety measures for a range of different circumstances.

Keywords: safety, national system of emergency response, WOPR, PSP

Type of article: review article

Аннотация

Цель: Представление возможности межсекторного сотрудничества в области обеспечения общественной безопасности.

Безопасность государства является переменным состоянием, а развитие цивилизации придает ей междисциплинарный характер. К угрозам жизни и здоровью людей относятся естественные угрозы, например, вызванные наводнениями. Чувство безопасности является одной из основных потребностей человека. Общественная безопасность находится в пределах полномочий общественной администрации. За проведение спасательных действий отвечают субъекты, осуществляющие экспертную медицинскую помощь и Государственная Пожарная Служба, а оказывать поддержку им могут общественные организации. В организациях водных спасателей работают квалифицированные специалисты, у которых есть знания и навыки проводить спасательные работы на воде. Миссия Добровольной водно-спасательной службы (WOPR) заключается в проведении действий, направленных на сокращение числа тонущих людей в польских водоемах. WOPR проводил спасательные действия во время общественных угроз, стихийных бедствий и технических аварий, в том числе наводнений, и организовал обучения для спасательной службы. WOPR сотрудничал с Министром Национальной Обороны, Главным Комендантом Полиции, Руководителем Бюро Охраны Правительства, Главным Комендантом Пограничной Службы, Начальником Национальной Спасательно-Гасящей Системы. Соглашение по вопросу регулирования принципов сотрудничества KSRG и WOPR с целью создания условий оптимального использования технических и организационных возможностей для эффективного сотрудничества и взаимодействия в области реализации их собственных задач и обеспечения соответствующих условий безопасности плавающих людей, купающихся и занимающихся водным спортом, были основой для включения организационных единиц WOPR в систему кризисного управления. Группы реагирования WOPR были готовы вести надзор определённых секторов, учитывая характер и масштабы угроз общественной безопасности, участвовать в спасательных действиях во время стихийного бедствия. В малопольском воеводстве WOPR и PSP сотрудничали во время действий, направленных на борьбу с наводнениями, была проведена совместная подготовка и учения пожарных и водных спасателей.

Методы: Анализ исследований, правовых актов и документов, техники опроса явные и открытые.

Выводы:

1. Межсекторное сотрудничество в области спасения на воде должно развиваться.
2. Следует совершенствовать технику и унифицировать водно-спасательное оборудование.
3. Следует проводить совместные учения для разных субъектов, действующих при спасении на воде.
4. Следует использовать знания, навыки и опыт инструкторов WOPR при обучении пожарных - водных спасателей.
5. Следует проводить в различных средах профилактические меры в сфере безопасности на воде.

Ключевые слова: безопасность, национальная система кризисного реагирования, WOPR, PSP

Вид статьи: обзорная статья

1. Wprowadzenie

Bezpieczeństwo współczesnego państwa jest stanem dynamicznym, a wszechobecny rozwój cywilizacyjny nadaje mu interdyscyplinarny charakter. Właściwy współczesności ekspansywny rozwój technologii komunikacji sprawia, że informacje o zagrożeniach i zdarzeniach nadzwyczajnych szybko docierają poprzez media do szerokiej opinii publicznej oraz rosną potrzeby w zakresie bezpieczeństwa [1].

Wśród zagrożeń dla życia i zdrowia osób występują zagrożenia naturalne, np. wywołane przez powodzie. Najdotkliwsze z nich są te o charakterze katastrofy naturalnej lub awarii technicznej, mogące przyjąć rozmiary klęski żywiołowej, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji [2].

Poczucie bezpieczeństwa jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka [3]. Na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa składa się m.in. bezpieczeństwo powszechne, rozumiane jako ochrona ludności i majątku narodowego przed zagrożeniami i skutkami klęsk żywiołowych [4]. Bezpieczeństwo ludności należy pojmować jako dobro publiczne wtedy, kiedy dotyczy wszystkich grup społecznych i ma ono charakter powszechny [2].

Bezpieczeństwo powszechne znajduje się w obszarze kompetencyjnym administracji publicznej – rządowej i samorządowej, przy czym za prowadzenie działań ratowniczych odpowiedzialne są przede wszystkim podmioty wykonujące ratownictwo medyczne (Państwowe Ratownictwo Medyczne) i Państwowa Straż Pożarna, a wspierać je mogą organizacje pozarządowe, podmioty trzeciego sektora, specjalistyczne stowarzyszenia ratowników [5].

Zwiększanie poziomu bezpieczeństwa i jego poczucia w społeczeństwie należy do priorytetów państwa. Utrzymanie bezpieczeństwa z wykorzystaniem wszystkich podmiotów działających w tym zakresie jest jedną z podstawowych funkcji każdego państwa [4].

2. Zakres podmiotowej i przedmiotowej współpracy międzysektorowej WOPR

Rola organizacji pozarządowych zależy od celów statutowych oraz sił i środków pozostających w ich dyspozycji. Do Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego należało realizowanie ratownictwa wodnego, do którego zaliczało się między innymi organizowanie i udzielanie pomocy osobom, które uległy wypadkowi lub narażone są na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na obszarze wodnym. Cel ten był realizowany poprzez współdziałanie z podmiotami zajmującymi się: „bezpieczeństwem powszechnym, ochroną środowiska wodnego, prowadzeniem akcji ratowniczych na wodach podczas zagrożeń powszechnych, awarii technicznych, katastrof naturalnych i klęsk żywiołowych, w tym powodzi” [6].

Ratownicy WOPR zostali przygotowani do zapewnienia bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych, takich jak pływalnie i parki wodne oraz kąpieliska śródlądowe i nadmorskie, podczas imprez turystycznych i zawodów sportowych, a także w sytuacjach zagrożeń powszechnych [6]. Zasoby osobowe i sprzęt WOPR pozwalały efektywnie zapewniać bezpieczeństwo osób pływających, kąpiących się i uprawiających sporty na obszarach wodnych, a także realizować zadania w ramach systemów zarządzania i reagowania kryzysowego, związanych z bezpieczeństwem wewnętrznym państwa. System reagowania kryzysowego jest układem zorganizowanych podmiotów działających w obszarze bezpieczeństwa, w związku z sytuacją lub zdarzeniem niekorzystnym dla społeczności, zgodnie z przyjętymi zasadami, regułami i przepisami, według których wykonywane są czynności i przedsięwzięcia oraz interwencje i akcje w celu osiągnięcia pożądanego stanu rzeczy. Ważne dla systemu reagowania kryzysowego są procedury włączenia sił i środków do działań w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa powszechnego [7].

Organizacje ratowników wodnych dysponują zasobami osobowymi posiadającymi wiedzę i umiejętności oraz właściwe kwalifikacje do prowadzenia interwencji i akcji ratowniczych, a także do udziału w nich – również tych prowadzonych na większych obszarach wodnych. Struktura organizacji ratowników wodnych o zasięgu ogólnokrajowym, regionalnym lub lokalnym powinna odpowiadać administracyjnemu podziałowi państwa.

WOPR realizował cele statutowe w zakresie:

- ratownictwa wodnego w ramach akcji ratowniczych podczas zagrożeń powszechnych, katastrof naturalnych i awarii technicznych, z powodziami i pożarami na obszarach wodnych;
- profilaktyki na rzecz bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych i terenach przywodnych;
- dokonywania analiz, badań oraz opracowywania ekspertyz i opinii dotyczących bezpieczeństwa osób znajdujących się na obszarach wodnych i sprzętu przydatnego w ratownictwie wodnym;
- organizowania i prowadzenia szkoleń instruktorów w zakresie ratownictwa wodnego i ratowników wodnych oraz określania ich kompetencji i nadawania stopni;
- prowadzenia powszechnej nauki pływania, z wydawaniem zaświadczeń o umiejętności pływania [6].

Realizacji tych celów towarzyszyły WOPR różne formy współpracy, w tym ze służbami, przedsiębiorstwami i organizacjami pozarządowymi w zakresie obronności państwa, bezpieczeństwa powszechnego, porządku publicznego, obrony cywilnej i ochrony środowiska wodnego. Współpraca WOPR z innymi podmiotami, w tym międzysektorowa ze specjalistycznymi służbami rządowymi, została ujęta w formie umów lub porozumień. WOPR i Minister Obrony Narodowej w 2003 r. formalnie usankcjonowali współpracę w obszarze krzewienia kultury fizycznej oraz ratownictwa wodnego, a także nauczania racjonalnych działań podczas zdarzeń wykraczają-

cych poza standardy wśród osób nieletnich i małoletnich, w tym przedpoborowych i poborowych, a także żołnierzy czynnej służby i rezerwy oraz pracowników wojska i rodzin wojskowych [8].

Pomiędzy Komendantem Głównym Policji i Prezesem WOPR dnia 20 czerwca 2007 r. została zawarta umowa dotycząca wspólnego działania na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarach wodnych i terenach przywodnych, stanowiąca kontynuację wcześniejszych porozumień Policji i WOPR [8].

WOPR i Biuro Ochrony Rządu w 2002 r. zdecydowały o współpracy w celu zapewnienia na wodach ogólnie dostępnych śródlądowych i morskich przybrzeżnych bezpieczeństwa osobom szczególnie chronionym oraz organizowaniu pomocy i ratowania osób po wypadkach albo zagrożonych utratą życia lub zdrowia na obszarach wodnych [8]. Porozumienie WOPR z Komendantem Głównym Straży Granicznej zawarte w 2010 r. dotyczące współdziałania podczas realizacji zadań objęło udzielanie wzajemnej pomocy przy akcjach kryzysowych i ratownictwo osób, a także ustalanie obszaru działań na wodach granicznych oraz rozpoznanie zmian brzegów, nurtów i dna wód śródlądowych znajdujących się w strefie nadgranicznej [8].

Podstawę prawną włączania jednostek WOPR do działań w systemie zarządzania kryzysowego stanowi porozumienie z 2006 r. dotyczące zasad współdziałania WOPR z krajowym systemem ratowniczo-gaśniczym. Celem tego porozumienia było skonstruowanie płaszczyzny dla optymalizacji współdziałania zasobów, w tym środków technicznych i potencjału organizacyjnego. Założono w porozumieniu, że efektywna współpraca powinna obejmować realizację celów i zadań własnych stron. Zaakcentowana została potrzeba zapewnienia odpowiednich warunków dla zapewnienia bezpieczeństwa osób uprawiających różne formy kultury fizycznej – sporty, turystykę – na obszarach wodnych. W celu osiągnięcia właściwego poziomu sygnatariusze przyjęli, że krajowy system ratowniczo-gaśniczy (KSRG) jest najlepszą formą prowadzenia wspólnych przedsięwzięć z zakresu ratownictwa [8].

Porozumienie w sprawie zasad współdziałania z KSRG dało możliwości rozwoju WOPR, a jednocześnie spowodowało włączenie do KSRG wysoko wyspecjalizowanych jednostek ratownictwa wodnego. Założono modyfikację struktur i dopasowanie WOPR do systemu KSRG z uwzględnieniem zagrożeń mających znaczenie dla bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych o zasięgu lokalnym. Podpisane porozumienie pozwalało na standaryzowanie sprzętu stosowanego w WOPR w celu zunifikowania go z wyposażeniem PSP i innymi podmiotami działającymi w zakresie ratownictwa wodnego oraz optymalizację zakupów.

3. Miejsce i zadania WOPR w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym

W porozumieniu WOPR z KSRG założono współpracę przy [8]:

- analizowaniu i planowaniu operacyjnym;

- prowadzeniu szkoleń i doskonaleniu ratowników;
- prowadzeniu działań podstawowych i specjalistycznych oraz działań humanitarnych;
- udzielaniu wsparcia technicznego;
- wyznaczaniu obszarów chronionych i wspólnych przedsięwzięć;
- dokonywaniu ciągłych analiz stanu bezpieczeństwa osób i mienia na obszarach wodnych śródlądowych i terenach przywodnych;
- tworzeniu systemów współdziałania na poziomach krajowym, wojewódzkich i powiatowych;
- zapewnieniu systemu i środków łączności niezbędnych dla wspólnego działania WOPR i innymi podmiotów włączonych do KSRG;
- tworzeniu procedur niezbędnych do współdziałania z powiadamianiem i dysponowaniem zasobów;
- prowadzeniu działań ratowniczych i humanitarnych z uwzględnieniem ram struktur operacyjnych;
- tworzeniu systemów szkolenia w zakresie ratownictwa wodnego pozwalających na standaryzację działań ratowniczych;
- doborze i ocenie technicznych możliwości sprzętu ratownictwa wodnego w celu jego unifikacji.

WOPR zobowiązał się uwzględniać normy techniczne wprowadzone przez Prezesa Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, które określiły czynności w podstawowych i specjalistycznych działaniach w zakresie ratownictwa wodnego, z miejscem jego wykonywania na obszarach wodnych, w tym podwodnych, a także pokrytych pokrywą lodową. Uznano, że bez znaczenia jest stan ruchu lub bezruchu wody (płynąca, stojąca). WOPR za dysponował do KSRG zespoły ratownicze składające się z dwóch ratowników wodnych wyposażonych w standardowy zestaw do niesienia pierwszej pomocy (WOPR R-1) i środki pływające. Zespół ratowników i grupa reagowania WOPR miały uzyskać środki do nawiązywania łączności z odpowiednim dla danego obszaru działania centrum kierowania KSRG.

W przedmiotowym porozumieniu zastrzeżono, że na szczeblu centralnym koordynacja należała w Komendzie Głównej PSP do Dyrektora Krajowego Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności, którego kompetencje objęły analizę zagrożeń, organizację i prowadzenie działań ratowniczych, przedsięwzięć przygotowawczych takich jak ćwiczenia, manewry, oraz Dyrektora Biura Szkolenia, którego odpowiedzialność objęła organizację i prowadzenie szkoleń, a do Dyrektora Biura Kwatermistrzowskiego należał dobór i ocena techniczna środków ratownictwa. W WOPR Koordynator Krajowy Grup Operacyjnych WOPR odpowiadał za organizację i nadzór nad ratownikami wodnymi podczas działań ratowniczych i humanitarnych, Przewodniczący Komisji WOPR ds. Edukacji organizował szkolenia i ćwiczenia, a Przewodniczący Komisji WOPR ds. Ratownictwa posiadał kompetencje do doboru i oceny technicznej środków przydatnych w ratownictwie wodnym.

Koordynację działań oparto na uzgadnianych formach i metodach współdziałania, ich dokumentowaniu oraz alarmowaniu i uruchamianiu, a dalej kierowaniu sił

i środków WOPR, a także na analizie przeprowadzonych działań ratowniczych. Ważnym obszarem współdziałania PSP i WOPR stało się wypracowanie i modyfikowanie standardów prowadzenia akcji ratowniczych oraz przedsięwzięć humanitarnych z zastosowaniem zunifikowanych środków i zbieżnego poziomu wyszkolenia. Dotyczyło to działań podstawowych i specjalistycznych (w rozumieniu PSP) w zakresie ratownictwa wodnego oraz humanitarnych na obszarach wodnych. W tym celu założono utworzenie wspólnych zespołów opiniotwórczych, a także sporządzanie planów współdziałania. Przyjęto, że PSP i WOPR podczas współpracy powinny świadczyć sobie wzajemną pomoc. Wzajemna pomoc dotyczyła sporządzania analiz i planów operacyjnych, a w konsekwencji szkolenia oraz działań ratowniczych i humanitarnych z wymianą wiedzy na tematy wyposażenia technicznego w zakresie infrastruktury ratownictwa wodnego. Analizy i planowanie operacyjne obejmowały aktywność WOPR w fazie przygotowania, a następnie przy dokonywaniu aktualizacji planów w zakresie ratownictwa wodnego. WOPR został zobligowany do przekazywania PSP informacji o bieżącym stanie gotowości operacyjnej swoich zespołów ratowniczych i grup reagowania oraz innych sił i środków odpowiednich do współdziałania podczas akcji ratowniczych oraz działań humanitarnych. Do zadań WOPR zapisano rejestrowanie prowadzonych akcji ratowniczych i działań humanitarnych na obszarach wodnych, a następnie dokonywanie analiz i wyciąganie wniosków skutkujących podniesieniem sprawności operacyjnej ratowników WOPR. Na podstawie dokonanych analiz miała być określana i osiągana gotowość operacyjna obszarów chronionych, a także rozpoznawane zagrożenia i podejmowane wspólne przedsięwzięcia przeciwko nim. Porozumienie założyło współpracę specjalistów z zakresu ratownictwa wodnego z opiniowaniem projektów regulacji prawnych z zakresu ratownictwa wodnego i działań humanitarnych na obszarach wodnych. Uwzględniono także wspólną promocję ratownictwa wodnego i ochrony ludności na poziomie wojewódzkim i powiatowym.

Współpraca PSP i WOPR objęła unifikację systemów szkoleniowych, opracowywanie programów szkolenia, prowadzenie wspólnych kursów i ćwiczeń, współpracę instruktorów w zakresie organizacji oraz prowadzenia kursów i ćwiczeń w zakresie ratownictwa wodnego, a także niesienia pierwszej pomocy. Założono dokonywanie analiz, wymianę materiałów dydaktycznych i szkoleniowych, szkolenie i doskonalenie ratowników wodnych. Konsultacja techniczna dotyczyła oceny przydatności i doboru sprzętu ratownictwa wodnego oraz ocen stanu technicznego środków ratowniczych po negatywnych zdarzeniach takich jak wypadek. W umowie założono wymianę informacji i poglądów przed wprowadzeniem nowych środków przydatnych w ratownictwie wodnym, środków łączności. System alarmowania i współdziałania na linii dyżurny operacyjny powiatowego (miejskiego) stanowiska kierowania PSP – kierownik zespołu ratowniczego lub grupy reagowania WOPR zakładał wyposażenie w urządzenia i środki łączności umożliwiające realizację wspólnych akcji ratowniczych PSP i WOPR.

Założono zwracanie uwagi na unifikację i doskonalenie technik ratownictwa wodnego. Jednostki wojewódzkie WOPR miały proponować konfigurację sił i środków oraz określenie poziomu gotowości operacyjnej w celu ich włączenia do KSRG. W porozumieniu została założona realizacja zadań ze wzajemnym udostępnianiem podczas akcji ratowniczych zasobów osobowych i sprzętowych, w tym środków łączności, transportu i ochrony osobistej (w praktyce dysponent środków w zasadzie był ich wyłącznym operatorem).

Oczywiste w świetle porozumienia było wspieranie akcji ratowniczych, poszukiwawczych i ewakuacji zagrożonych osób z obszarów wodnych śródlądowych, a także przewożenie ratowników i sprzętu w rejony prowadzonych akcji ratowniczych do miejsc negatywnych zdarzeń lub terenów zagrożonych. Przyjęte zostały w tym systemie zadania i działania w ramach akcji ratowniczych i humanitarnych takie jak:

- ustalenie zakresu współpracy w ratownictwie na obszarach wodnych z uwzględnieniem poszczególnych jego elementów;
- opracowanie i uruchamianie procedur ratowniczych, których podstawę przygotowania stanowiły analizy i wnioski z nich
- określenie obszarów chronionych;
- alarmowanie i rozprowadzanie zasobów;
- zgrywanie łączności;
- informowanie jednostek ochrony zdrowia o potrzebie wykonywania ratownictwa medycznego i podmiotów wspierających akcje ratownicze.

Wśród zadań PSP i WOPR znalazły się:

- oznaczanie miejsc prowadzenia akcji ratowniczych i działań humanitarnych;
- informowanie i ostrzeganie ludności o zagrożeniach oraz powiadamianie administracji lokalnej i właściwej dla obszarów wodnych;
- wykazywanie sprzętu ratowniczego i jego wartości użytkowych.

Założono, że informacje o zdarzeniu oraz rozdysponowywanie zasobów WOPR odbywać się powinno na stanowiskach kierowania PSP. W tym celu zostało podkreślone, że funkcjonują powiatowe (miejskie) stanowiska kierowania, wojewódzkie stanowiska koordynacji ratownictwa i KCKRiOL. PSP i WOPR, przyjmując rozwiązanie modelowe, założyły współpracę w zakresie wspólnie prowadzonych akcji ratowniczych, organizacji i udziału w ćwiczeniach i treningach, wymiany informacji o zdarzeniach oraz organizacji łączności. Powinna być przyjęta zasada, że:

- w każdej akcji ratowniczej na obszarach wodnych dowodzi właściwy funkcjonariusz PSP;
- w akcjach powinno się uwzględniać siły i środki grupy interwencyjnej WOPR;
- wskazane jest prowadzenie ćwiczeń grup reagowania (operacyjnych, interwencyjnych) WOPR z miejscowymi jednostkami PSP;
- kierownicy grupy interwencyjnej WOPR powinni być informowani o zdarzeniach na obszarach wodnych;

- kierujący akcją ratowniczą jest odpowiedzialny za organizację łączności;
- łączność radiową powinno się organizować przy udziale PSP.

Na terenie każdego województwa grupy reagowania WOPR powinny objąć dozorem określone sektory obejmujące powiat lub rejon rozciągający się na obszar większy niż jeden powiat. Komendantowi wojewódzkiemu PSP prezes jednostki wojewódzkiej WOPR powinien przekazać dane kontaktowe członków zarządu oraz kierowników grup reagowania (operacyjnych, interwencyjnych). WOPR z zakresami ich kompetencji i odpowiedzialności. Struktura i zakres działania grup reagowania, ich sekcji i zespołów powinna uwzględniać rodzaj i zakres zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego, włączając w to katastrofę naturalną lub awarię techniczną na obszarze wodnym, które mogłyby spowodować wystąpienie stanu klęski żywiołowej.

4. Niektóre wspólne działania WOPR i PSP w województwie małopolskim

Wiele jest przykładów wspólnych przedsięwzięć WOPR i PSP. Każda jednostka wojewódzka PSP i WOPR zdobyła odrębne doświadczenia i wypracowała zakres współpracy w ramach ratownictwa wodnego, w tym także Komenda Wojewódzka PSP w Krakowie i jednostki WOPR działające w województwie małopolskim.

Jednostki WOPR: Małopolskie WOPR, Krakowskie WOPR, Sądeckie WOPR, Tarnowskie WOPR, Podhalańskie WOPR, Chrzanowskie WOPR, Gorlickie WOPR, Olkuskie WOPR, Oświęcimskie WOPR, Miejskie WOPR w Oświęcimiu podpisały porozumienia (uzgodnienia) zgodnie z właściwością terytorialną z jednostkami PSP województwa małopolskiego: Komendami Miejskimi PSP w Krakowie, Nowym Sączu, Tarnowie, Komendami Powiatowymi PSP w Bochni, Nowym Targu, Chrzanowie, Gorlicach, Olkuszu, i Oświęcimiu. Na podstawie podpisanych porozumień i uzgodnień w większości przypadków jednostki PSP i WOPR zobowiązały się do realizacji wspólnych ćwiczeń w zakresie doskonalenia technik ratownictwa i ratowania na wodach, doskonalenia zawodowego z użyciem sprzętu pływającego, ćwiczenia z użyciem śmigłowca, ale również do współdziałania w zakresie ratownictwa wodnego z przykładem akcji przeciwpowodziowych w 2010 r. [10]

W powiecie krakowskim przy współdziałaniu PSP i WOPR w dniach 15-17 maja 2009 r. i 8-9 maja 2010 r. 14-15 maja 2011 r. w Krakowie odbyło się szkolenie ratowników wodnych na wodach płynących, 23-25 września i 12 grudnia 2010 r. w miejscowości Jelcz-Laskowice i Czernichów zostały przeprowadzone szkolenia na licencję pilotów poduszki. W dniach 7-9 maja 2010 r. na rzece Wisła zostały zrealizowane ćwiczenia i szkolenia z zakresu prowadzenia akcji ratowniczych na wodach płynących. Kilka dni po tym 13-15 maja 2010 r. odbyły się ćwiczenia ratowniczo-gaśnicze z doskonaleniem technik ratownictwa wodnego podczas symulacji pożaru na barce-restauracji na wodzie. Wszystkie powyżej wymienione

szkolenia i ćwiczenia odbyły się na rzece Wisła oraz przylegających do niej terenach przywodnych [11].

W dniu 12-13 maja 2012 r. na rzece Wisła w Krakowie w rejonie Zamku Królewskiego na Wawelu odbyły się ćwiczenia w ramach szkolenia specjalistycznego ratowników wodnych, z udziałem około 100 ratowników WOPR i kilku zespołów ratownictwa medycznego (z karetkami pogotowia), funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej, Policji, Straży Miejskiej i druhow Ochotniczej Straży Pożarnej, którego celem było pogłębianie wiedzy, kształcenie i doskonalenie umiejętności oraz zdobywanie doświadczenia i ćwiczenie zespołowych akcji ratowniczych z zastosowaniem procedur prowadzenia wspólnych działań przez różne służby, na obszarze wodnym (woda płynąca) z ewakuacją osób zagrożonych i poszkodowanych, w tym w warunkach powodzi. Ćwiczenia te obserwowali między innymi prezydent Międzynarodowej Federacji Ratownictwa Wodnego (*International Life Saving Federation*) oraz członkowie Dyrektoriatu (Zarządu) *ILS Federation of Europe* w towarzystwie prezydenta miasta Kraków i uczestników Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. „*Problemy bezpieczeństwa w wodzie i ratowania tonących – teoria praktyce*”. WOPR jest członkiem *ILS*. Jednym z elementów ćwiczeń była akcja ratownicza podczas symulowanego pożaru na płynącym statku pasażerskim żeglugi śródlądowej. Następnie na torze kajakowym na Wiśle instruktorzy WOPR przeprowadzili szkolenie ratowników PSP z zakresu ratownictwa na wodach szybkopłynących 14 i 18 maja 2012 r. [12].

Na terenie powiatu nowotarskiego PSP i WOPR zorganizowały trzykrotnie ćwiczenia z zakresu ratownictwa wodnego. Na rzece Dunajec w dniu 23 maja 2012 r., przy budowach hydrotechnicznych, odbyły się ćwiczenia strażaków mające na celu doskonalenie technik ratownictwa wodnego. W dniu 9 sierpnia 2012 r. strażacy i ratownicy wodni doskonalili techniki ratownictwa wodnego z użyciem śmigłowca TOPR. Na jeziorze Czorsztyńskim w dniu 5 września 2012 r. instruktorzy WOPR przeprowadzili ze strażakami sternotorzystami zajęcia praktyczne w celu doskonalenia techniki manewrowania łodzią motorową [13].

W powiecie olkuskim w dniach 8-10 lutego 2012 r. i 18-20 lutego 2013 r. odbyły się ćwiczenia PSP i WOPR na zbiorniku wodnym w miejscowości Klucze w zakresie technik samoratowania i ratownictwa wodnego z użyciem podręcznego i pływającego sprzętu ratowniczego [14].

W powiecie gorlickim PSP i WOPR 4 czerwca 2010 r. prowadziły działania ratownicze w ramach akcji przeciwpowodziowej w zakresie ewakuacji ludności łodziami z zalanych domostw. Po tym w celu ujednoczenia procedur ratownictwa wodnego strażacy i ratownicy WOPR odbyli szereg ćwiczeń na zbiorniku zaporowym Klimkówka. Jako pierwsze odbyły się ćwiczenia w dniach 28-30 czerwca 2010 r. w zakresie podejmowania osób z powierzchni wody i doskonalenia kierowania łodzią z napędem strumieniowym. Drugie przeprowadzone 20 lipca 2010 r. ćwiczenia obejmowały podejmowanie osób z powierzchni wody przez śmigłowiec. Trzecie ćwiczenia przeprowadzono 4-6 lipca 2011 r. w zakresie podejmowania osób z powierzchni wody i doskonalenia kie-

rowania łodzią z napędem strumieniowym w warunkach nocnych. Kolejne wspólne ćwiczenia 9-11 lipca 2012 r. zawierały w programie podejmowanie osób z powierzchni wody, doskonalenia kierowania łodzią z napędem strumieniowym, pracy w kombinezonach do pracy w wodzie, oraz pracy ze sprzętem do ratownictwa wodnego [15].

Na terenie powiatu nowosądeckiego PSP i WOPR przeprowadziła szereg wspólnych przedsięwzięć. Strażacy i ratownicy wodni 31 maja 2007 r. wspólnie ćwiczyli techniki ratownicze z wykorzystaniem zatopionego samochodu w jeziorze Rożnowskim. WOPR i PSP prowadziły działania poszukiwawcze na jeziorze Rożnowskim 23 czerwca 2011 r. oraz na rzece Poprad 23 czerwca 2012 r. Ratownicy PSP i WOPR zabezpieczali regaty w Znamirówicach w sezonie wiosenno-letnim (maj, czerwiec i sierpień) 2011 i 2012 r. oraz zawody pływackie w sierpniu 2011 r. i wrześniu 2012 r. w Gródku nad Dunajcem [16].

Na terenie powiatu tarnowskiego PSP i WOPR prowadziły wspólne działania ratownicze podczas powodzi w 2010 r. w zakresie ewakuacji mieszkańców z zalanych terenów w gminie Wietrzychowice miejscowość Wola Rogowska, Pleśna, Jadowniki Mokre i Tuchów. W pobliżu wsi Wierzchosławice w Dwudniakach w 2010 r. został przeprowadzony przez instruktorów WOPR kurs steromotorzystów, na którym przeszkolono 15 strażaków PSP [17].

Przeprowadzone szkolenia, ćwiczenia i działania ratownicze z udziałem strażaków PSP i ratowników WOPR pozwoliły w Komendzie Głównej PSP wypracować następujące wnioski:

- „widzi się potrzebę dalszej współpracy pomiędzy WOPR a PSP w zakresie doskonalenia technik pracy ze sprzętem, a także wspólnego doskonalenia zawodowego z zakresu ratownictwa”;
- „widzi się potrzebę współdziałania z WOPR w zakresie prowadzenia szeroko rozumianych działań informacyjnych w szkołach i uczelniach dot. prezentowania zachowań na akwenach i technik samoratownictwa na akwenach zalodzonych” [18].

Porozumienie KSRG i WOPR pomimo wielu wspólnych, ważnych przedsięwzięć PSP i WOPR, których przykłady z województwa małopolskiego zostały przedstawione w niniejszym opracowaniu, nie jest w pełni realizowane. Wprowadzone w 2011 r. ustawowe regulacje prawne w zakresie bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych [19], a w 2012 r. przepisy wykonawcze dotyczące szkoleń w ratownictwie wodnym [20], oznakowania i zabezpieczania obszarów wodnych oraz wzorów znaków [21], wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych [22] oraz obsady ratowników wodnych na wyznaczonych obszarach wodnych [22], zmieniły pozycję WOPR i jego sytuację wewnętrzną. Nowa jakość zrodziła potrzebę dokonania zmian w relacjach formalnych pomiędzy PSP i KSRG a WOPR.

5. Podsumowanie

WOPR odgrywało istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa osobom przebywającym na obszarach wodnych, a jego potencjał był wykorzystywany w działaniach

na rzecz bezpieczeństwa w sytuacjach kryzysowych. Z całą pewnością możliwe jest także efektywne wykorzystanie potencjału organizacji ratowników wodnych w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej. Włączanie podmiotów ratownictwa wodnego w system reagowania i zarządzania kryzysowego wymaga wzmocnienia i rozszerzenia na poziomach wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Współdziałanie organizacji pozarządowych i podmiotów ratownictwa wodnego ze służbami działającymi w zakresie bezpieczeństwa, a także administracją rządową i samorządową może przyczynić się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa obywateli.

Doświadczenia z ostatnich lat pokazują, że ze względu na zakres działania głównym partnerem WOPR była PSP. Współdziałanie WOPR i PSP w akcjach ratowniczych, ćwiczeniach i szkoleniach prowadziło do ujednolicenia sprzętu, taktyki i metodyki pracy w zakresie ratownictwa wodnego. Wieloletnia współpraca służb publicznych z WOPR dała wartość dodaną w postaci poszerzenia wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobycia doświadczenia funkcjonariuszy niezbędnych dla optymalizacji działań ratowniczych na obszarach wodnych. Dzięki współpracy PSP i WOPR ratownicy wodni mogli osiągnąć wyższy poziom przygotowania operacyjnego do działania w sytuacjach kryzysowych na terenie województwa małopolskiego.

Szkolenie ratowników wodnych wszystkich sektorów – służb publicznych, podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych – powinno opierać się (nie opiera się) na programach o jednakowej lub zbliżonej zawartości, a sprzęt ratownictwa wodnego powinien zostać zuniifikowany. Skuteczne prowadzenie akcji ratowniczych w warunkach powodzi lub podczas innych zdarzeń stwarzających zagrożenie bezpieczeństwa powszechnego wymaga współpracy, w tym międzysektorowej oraz wymiany informacji, skoordynowanych działań, wsparcia osobowego i materialnego. W związku z nie w pełni realizowanym porozumieniem KSRG i WOPR, wprowadzonymi w 2011 i 2012 r. regulacjami prawnymi dotyczącymi bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych, zmieniającymi pozycję WOPR, występuje potrzeba dokonania zmian w relacjach formalnych pomiędzy PSP i KSRG a WOPR.

Literatura

1. Jąłoszyński K., *Charakterystyka współczesnych zagrożeń*, [w:] *Teoretyczne aspekty strategii bezpieczeństwa państwa*, Szerauc A. (red.), Płock 2010, s. 29 i n.
2. Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiolowej (Dz. U. z 2002 r. nr 62, poz. 558, ze zm.).
3. Wolanin J., *Zarys teorii bezpieczeństwa obywateli, ochrona ludności podczas pokoju*, Warszawa 2005, s. 13.
4. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa, 2007, [dok. elektr.] http://www.ms.gov.pl/files/docs/DPB/polityka_bezpieczenstwa/dokumenty_i_komunikaty/strategia_bezp_nar_2007.pdf [dostęp 8.07.2012].
5. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, art. 1 ust. 1 (Dz. U. z 1991 nr 88 poz. 400 ze zm., Dz. U. z 2013 r. poz. 1340, 1351, z 2014 r. poz. 502, 616).
6. Statut WOPR (z 1967 r., ze zm.) [dok. elektr.] http://www.wopr.pl/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=150&Itemid=53 [dostęp 16.01.2014].

7. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. nr 89, poz. 590, ze zm.).
8. http://www.wopr.pl/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=122&Itemid=53, porozumienia [dostęp 16.01.2014].
9. Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1998-2002, Warszawa 2003.
10. Sprawozdania WOPR Województwa Małopolskiego za lata 2009-2013.
11. Sprawozdania Krakowskiego WOPR za 2009, 2010, 2011 i 2012 r. oraz Sprawozdanie z działalności WOPR w IX kadencji od 12 kwietnia 2008 r. do 12 kwietnia 2013 r. [dok. elektr.] http://www.wopr.pl/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=263&Itemid=205 [dostęp 17.01.2014].
12. Szkolenie w Krakowie [dok. elektr.] http://www.wopr.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=841%3Awiczenia-w-krakowie&Itemid=75 [dostęp 16.01.2014].
13. Sprawozdanie Podhalańskiego WOPR za 2012 r.
14. Sprawozdania Oddziału WOPR w Olkuszu za 2012 i 2013 r.
15. Sprawozdania Gorlickiego WOPR z 2010, 2011 i 2012 r.
16. Sprawozdania Sądeckiego WOPR za 2007, 2011 i 2012 r.
17. Sprawozdanie Tarnowskiego WOPR za 2010 r.
18. Bielenia M., Wykaz wybranych istotnych przedsięwzięć zrealizowanych w ramach współpracy PSP – WOPR, materiały KCKRiOL KG PSP, Warszawa 2013, s. 5.
19. Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. z 2011 r. nr 208, poz. 1240).
20. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym (Dz. U. z 2012 r. nr 208, poz. 474).
21. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 marca 2012 r. w sprawie sposobu oznakowania i zabezpieczania obszarów wodnych oraz wzorów znaków zakazu, nakazu oraz znaków informacyjnych i flag (Dz. U. z 2012 r., poz. 286).
22. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 lutego 2012 r. w sprawie wymagań dotyczących wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych w sprzęt ratunkowy i pomocniczy, urządzenia sygnalizacyjne i ostrzegawcze oraz sprzęt medyczny, leki i artykuły sanitarne (Dz. U. z 2012 r. poz. 261).
23. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 stycznia 2012 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących liczby ratowników wodnych zapewniających stałą kontrolę wyznaczonego obszaru wodnego (Dz. U. z 2012 r. poz. 108).

dr Jerzy Telak – adiunkt na Wydziale Inżynierii Bezpieczeństwa Cywilnego Szkoły Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie, doktor w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, specjalność bezpieczeństwo (WSPol w Szczytnie). Delegat na Walnym Zgromadzeniu *International Life Saving Federation*, wiceprezydent *ILS Federation of Europe*, członek Rady ds. Ratownictwa Górskiego i Wodnego przy Ministrze Spraw Wewnętrznych, prezes WOPR.